

2013 YILI PROGRAMI

**18 Ekim 2012 Tarihli ve 28445 Sayılı Resmi Gazete'de
Yayımlanan 4 Ekim 2012 Tarihli ve 2012/3839 Sayılı 2013 Yılı
Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair
Bakanlar Kurulu Kararı Eki**

TARIMSAL YAPININ ETKİNLEŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

Son üç yıldır sürekli büyümeyi sürdüren tarım sektörünün 2009-2011 yılları arası ortalama büyüme hızı yüzde 3,7 olarak kaydedilmiştir. 2011 yılında yüzde 5,6 büyüyen tarım sektörünün GSYH içindeki payı ise yüzde 8,1 olarak gerçekleşmiştir. Diğer yandan, 2011 yılında tarımsal istihdam, yarısı ücretsiz aile işçisi olmak üzere yaklaşık 460 bin kişi artarak 6,1 milyon kişi seviyesine ulaşmıştır. Sektörün toplam istihdam içindeki payı ise, 2009-2011 yılları arası dönemde düzenli bir şekilde artarak yüzde 24,6'dan yüzde 25,5'e yükselmiştir. 2012 yılının ilk yarısında, bir önceki yılın aynı dönemine göre tarımsal büyüme hızı yüzde 4,2 olurken, sektörde istihdam düzeyi aynı kalmıştır. Dış ticaret verileri incelendiğinde ise, ithalatın aynı dönemde çok hızlı bir şekilde artarak tarım sektöründe önemli bir dış ticaret açığına yol açtığı gözlenmektedir. Söz konusu açık, bitkisel üretim ve hayvancılık ithalatındaki artışlardan kaynaklanmaktadır.

2007 yılında ülkemizdeki iklim koşullarına bağlı olarak görülen tarımsal ürün arzındaki gerilemenin yanı sıra, dünyada yaşanan gıda fiyat artışlarına bağlı gıda krizinin kısmen ülkemize yansması sonrasında kırsal alanda gelirin azalması ve yoksulluğun artış

eğilimine girmesi, hem tarımsal üretimin istikrarlı şekilde devamının önemini hem de gıda güvenliği üzerindeki tehditlerin ciddiyetini ortaya koymuştur. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre, 2009-2010 döneminde düşüş gösteren dünya gıda fiyatları endeksi, 2011 yılında yeniden yükselişe geçmiştir. 2012 yılının ilk yarısında yeniden bir miktar düşüş gösteren gıda fiyatları endeksinin, yılın sonraki döneminde bazı temel tarımsal ürünlerin küresel düzeydeki üretiminde iklim koşullarına bağlı düşüş nedeniyle, tekrar artış eğilimine girmesi, önümüzdeki dönemde, istikrarsız seyreden gıda fiyatları için ülkemizde ilave tedbir alınmasını gerektirecek risklerin ortaya çıkabileceğine işaret etmektedir.

TABLO IV: 25- Tarım Sektöründe Dış Ticaret Göstergeleri (ISIC, Rev. 3)

	Yıllar					Yüzde Değişim		
	2009	2010	2011	2011 (8 Aylık)	2012 (8 Aylık)	2010	2011	2011- 2012 (8 Aylık)
İTHALAT (Milyon ABD Doları)								
Bitkisel Üretim	4 386	5 890	7 579	5 677	4 270	34,3	28,7	-24,8
Hayvancılık	62	371	1 090	650	642	493,9	193,8	-1,2
Ormancılık ve Tomrukçuluk	146	195	226	164	150	34,0	15,6	-8,5
Balıkçılık	31	33	49	34	41	6,7	46,2	20,6
TOPLAM	4 625	6 490	8 944	6 525	5 103	40,3	37,8	-21,8
İHRACAT (Milyon ABD Doları)								
Bitkisel Üretim	4 177	4 750	4 847	2 872	2 917	13,7	2,0	1,6
Hayvancılık	159	175	301	170	221	9,6	72,4	30,0
Ormancılık ve Tomrukçuluk	11	15	19	12	13	44,7	20,1	8,3
Balıkçılık	189	150	186	120	113	-20,6	24,0	-5,8
TOPLAM	4 537	5 090	5 353	3 174	3 264	12,2	5,2	2,8

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, TÜİK

Arazi parçalılığı, işletme ölçeklerinin küçük olması ve örgütlenme yetersizliği gibi yapısal sorunların çözümüne yönelik politika geliştirilmesi ve uygulanmasının yanı sıra, özellikle arazi kullanımı ile piyasa gelişmeleri konularında kamunun izleme ve değerlendirme kapasitesinin geliştirilmesi ihtiyacı sürmektedir.

İşletmelerin çok parçalılığını gidermeye yönelik olarak miras yoluyla bölünmelerinin önlenmesi amacıyla Türk Medeni Kanunu ile 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda değişiklik yapılmasına ilişkin çalışmaların sonuçlandırılması önem arz etmektedir.

Tarımsal politikaların belirlenmesinde büyük öneme sahip olan güvenilir tarım istatistiklerinin oluşturulması için hem veri toplama ve işlemede hem de Çiftlik Muhasebe Veri Ağı, Çiftçi Kayıt Sistemi, Çiftlik Kayıt Sistemi ve Tarımsal İzleme ve Bilgi Sistemi gibi sistemlerin işletilmesinde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı ve TÜİK'in merkez ve taşra teşkilatlarının kapasitelerinin birbirini tamamlayıcı şekilde geliştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

Toprak ve Su Kaynakları

TÜİK verilerine göre, 2000 yılında 26,4 milyon hektar olan toplam tarım arazisi varlığı yüzde 10,5 oranında azalarak 2011 yılında 23,6 milyon hektara gerilemiştir. Bu miktarın 15,7 milyon hektarını ekilen, 4 milyon hektarını nadasa bırakılan, 0,8 milyon hektarını sebze yetiştirilen ve 3,1 milyon hektarını ise meyve, zeytin ağaçları ve bağcılık için ayrılan alanlar oluşturmaktadır. Hızlı şehirleşme ile turizm ve sanayi sektörlerindeki gelişmenin ortaya çıkardığı arazi ihtiyacı, tekrar üretilmesi mümkün olmayan bir üretim faktörü durumundaki tarım topraklarının varlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bununla birlikte, yanlış tarımsal faaliyetlerin ve arazinin kabiliyeti dışında kullanımı sonucu toprak yapısının bozulması da tarım arazilerinin tarım dışına çıkmasına neden olmaktadır. Tarımsal üretimin sürdürülebilirliği ve gıda güvenliği açısından tarım arazilerinin niteliklerinin bozulmasının önlenmesi, korunması ve geliştirilmesi için planlı kullanımın sağlanması önem arz etmektedir.

2011 yılında, Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğüne büyük su işi projeleri kapsamında inşa edilen 9 adet sulama amaçlı baraj, 20 adet sulama tesisi bitirilmiş, 11 adet sulama barajı ile 31 adet sulama tesisi ise ihale edilmiştir. Ayrıca yine 2011 yılında küçük su işleri kapsamında, 35 adet gölet ve/veya gölet sulaması tamamlanırken, 71 adet gölet ve/veya gölet sulaması ihale edilmiştir. Böylece, 2011 yılı sonu itibarıyla DSİ tarafından 2.210 sulama tesisi tamamlanarak 2.090.192 hektar büyük su işi, 672.775 hektar küçük su işi projeleri kapsamında olmak üzere toplam 2.762.967 hektar net sulama alanı işletmeye açılmıştır. Bu alanın 2.209.436 hektarını oluşturan 740 adet sulama tesisi çeşitli kuruluşlara devredilmiş bulunmaktadır. Bu tesislerden, toplam sahanın 1.964.883 hektarını devralan 373 sulama birliği ile 109.419 hektarını devralan 124 kooperatife, işlevlerine uygun bir hukuki çerçeve kazandırmak amacıyla hazırlanan ve 2011 yılında yürürlüğe giren 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanununda yer alan Sulama Birliklerinin kuruluş ve işleyişini düzenleyen Çerçeve Ana Statü'ye yönelik çalışmalar 2012 yılında tamamlanmıştır.

2008-2012 dönemini kapsayan GAP Eylem Planı çerçevesinde sulama altyapısına yönelik olarak öncelikle depolama ve sulama ana kanallarına yönelik yatırımlar gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda yer alan projelerle yapılması öngörülen toplam 1.232 km uzunluğundaki ana kanalların 639 km'sinin ihale süreçleri tamamlanarak inşaatlarına başlanmıştır. Silvan Projesi kapsamında yer alan Silvan Barajında 2011 yılında işe başlanmış olup, inşaatı devam etmektedir. Silvan Tüneli inşaatında Mart 2012'de, Babakaya Tüneli inşaatında Temmuz 2012'de sözleşme imzalanarak işe başlanmıştır. Pamukçay Barajının 2012'de tamamlanması beklenmektedir. Adıyaman-Göksu-Araban Projesi kapsamındaki Çetintepe Barajının Ağustos 2012 itibarıyla ihale süreci başlamıştır. 71 km'lik Aşağı Mardin Ana Kanalı 1. ve 2. Kısım İnşaatı işleri 2012 yılında tamamlanmıştır. Aşağı Mardin Ana Kanalı 3. Kısım İnşaatı işi de 2013 yılında tamamlanacaktır. 37.353 hektarlık Batman II. Merhale ve 10.164 hektarlık Belkıs-Nizip Pompaj Sulaması Projelerinin 2013 yılında bitirilmesi programlanmıştır. GAP'ın önemli bileşenlerinden biri olan Koçali Barajında planlama revizyon çalışmaları tamamlanmış olup, Barajın 2013 yılında ihale edilmesi planlanmaktadır. Diğer yandan, GAP Eylem Planının revizyon çalışmaları başlatılmış olup, 2013-2017 dönemini kapsamı öngörülen yeni dönemde önceki beş yıllık dönemde başlanan projelerin sulama şebekelerinin ihale edilerek tamamlanması ve tarımsal üretim artışıyla birlikte bölgedeki ekonomik ve sosyal faaliyetlerin genişlemesi beklenmektedir.

2007-2011 dönemindeki son beş yılda her yıl ortalama 69 bin hektarlık bir sahada su kaynağı yetersizliği nedeniyle sulama yapılamaması, su tüketiminde etkinliğin artırılması gereğini öne çıkarmaktadır. Diğer yandan, iklim değişikliğinin etkileri de dikkate alındığında, sulama projelerinde planlamaların su kaynaklarının yetersizliği yönüyle gözden geçirilme ihtiyacı bulunmaktadır.

Bunun yanı sıra, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütülen arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerine, GAP Eylem Planının uygulamaya başlanmasıyla önemli bir ivme kazandırılmıştır. Bu kapsamda GAP illerinde toplam 2,1 milyon hektar alanda toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri programlanmış olup 2012 yılı itibarıyla 1,8 milyon hektar alandaki çalışmalar tamamlanmıştır. Benzer şekilde, Konya Ovası Projesi (KOP) kapsamındaki illerde toplam 505 bin hektar alanın toplulaştırılması için Yatırım Programında proje yer almaktadır. Bu çerçevede, söz konusu Bölge illerinde 51 bin hektar alanın toplulaştırması tamamlanmış olup 228 bin hektar alanda çalışmalara devam edilmektedir. DAP illerinde ise 40 bin hektar arazinin toplulaştırması tamamlanmış olup 254 bin hektar alanda çalışmalara devam edilmektedir.

Toplulaştırmaya ilişkin son yıllarda yaşanan gelişmelere paralel olarak, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından 2012 yılında 1,12 milyon hektar alanda toplulaştırmanın tamamlanması ve toplulaştırılan kümülatif alanın yılsonu itibarıyla 2,78 milyon hektar olarak gerçekleşmesi beklenmekte olup bu rakamın 2013 yılı sonunda 3,7 milyon hektara ulaşması öngörülmektedir. Bu kapsamda, Dokuzuncu Kalkınma Planı dönemi sonunda ulaşılması hedeflenen 1,27 milyon hektar kümülatif toplulaştırılmış alan hedefinin oldukça üzerine çıkılmıştır.

Diğer taraftan, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunuyla Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının yanı sıra diğer bakanlıklara, kamu kurum ve kuruluşlarına, yerel idarelere ve üretici örgütlerine arazi toplulaştırma yapma yetkisi verilmiş olup Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı haricindeki kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülen toplulaştırma çalışmalarına ilişkin verilerin izlenmesi gerekli görülmektedir.

Bitkisel Üretim

TÜİK'in verilerine göre, 2011 yılı üretim miktarlarıyla kıyaslandığında 2012 yılı tahıl üretiminde yüzde 5,2 oranında azalış, sebzelerde yüzde 1,4 ve meyvelerde yüzde 6,4 oranında artış beklenmektedir. Tahıl üretimindeki azalışın yağış rejimindeki dalgalanmalardan kaynaklandığı tahmin edilmekte olup uzun dönem ortalamaları dikkate alındığında üretim seviyesinin fazla değişmediği görülmektedir.

Son 10 yıllık dönemde tarımsal üretimde kullanılan alanların azalmasına karşılık, tarım sektöründeki büyüme ve tarımsal üretim değeri artışının en önemli nedeni birim alanlardan elde edilen verimlerin artmasıdır. Bu artışta en önemli unsurların, sertifikalı tohum kullanımı, daha bilinçli tarımsal üretim metotlarının kullanılması, arazi toplulaştırma çalışmaları ve sulama olduğu değerlendirilmektedir. 2000'li yılların başında dekara verimi 210-220 kg düzeyinde olan buğday ve arpa gibi hububatların ortalama verim düzeyi 2011 yılında 270 kg düzeyine çıkmıştır. Benzer şekilde, 2000'li yılların başı ile 2011 yılı dekar başına verimleri karşılaştırıldığında; ortalama 350 kg olan kütlü pamuk verimi yaklaşık 470 kg'a, 150 kg düzeyinde olan ayçiçeği verimi 210 kg'a ve 4,2 ton olan şekerpancarı verimi 5,4 tona yükselmiştir. Mısır ve çeltikte de son on yıllık dönemde önemli verim artışları gözlenmektedir.

Bitkisel üretimde verimlilik ve kaliteyi daha da artırmak amacıyla, genetik potansiyeli yüksek ve üstün vasıflı bitki çeşitlerine ait her türlü çoğaltım materyalinin standartlara uygun, zamanında, uygun fiyatlarla ve yurtiçi üretimle karşılanması ve kullanımının yaygınlaştırılması hususu önemini korumaktadır.

Genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerden kaynaklanabilecek risklerin önlenmesi ve insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitliliğin korunması amacıyla 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu ve ilgili yönetmeliklerce tanımlanan biyogüvenlik sistemi çerçevesinde söz konusu ürünlerle ilgili izlenebilirliğin sağlanması ile kontrol ve denetim sisteminin etkin şekilde yürütülmesi hususları önem arz etmektedir.

Organik tarımsal üretimin ve pazarlamanın düzenlenmesi ve geliştirilmesine ilişkin zaman içinde duyulan iyileştirme ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanan Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 14/08/2012 tarihli ve 28384 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bununla birlikte, başta kontrol ve denetime yönelik hizmetlerin artırılması olmak üzere, istatistiki altyapı da dâhil izlenebilirliğin iyileştirilmesi, eğitim ve yayım hizmetleri ile kurumsal kapasitenin geliştirilmesi hususları önemini korumaktadır. Bu kapsamda ulusal düzeyde organik tarımın geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına yönelik bir strateji ve eylem planı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hazırlanmış olup eylemleri uygulamaya yönelik çalışmaların 2013 yılı itibarıyla başlatılması beklenmektedir.

Bitki sağlığı alanında ithalat da dâhil koruma ürünlerinin ruhsatlandırılması ve izlenmesine ilişkin altyapının geliştirilmesi, bir referans laboratuvarının kurulması ve üreticilerde farkındalığın oluşturulmasına yönelik yayım hizmetlerinin yürütülmesi hususları önemini korumaktadır.

Ticarete konu sebze ve meyveler ile arz ve talep derinliğine göre belirlenecek diğer gıda maddeleri ile kesme çiçek ve süs bitkilerinin ticaretinin düzenlenmesi hakkındaki 5957 sayılı Kanun uyarınca 2012 yılı ortalarında Sebze ve Meyve Ticareti ve Toptancı Halleri Hakkında Yönetmelik ile Meyve ve Sebze Üretici Örgütleri Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Söz konusu ikincil mevzuatla, bitkisel ürünlerde pazarlama standardının olmaması, etkin ürün izleme sisteminin bulunmaması gibi başlıca sorunların çözümü ile çok çeşitli konularda faaliyet göstermesi öngörülen ve yüksek sayıdaki üretici örgütlerinin ürün pazarlamadaki etkinliklerini geliştirmesi beklenmektedir.

Ürün borsalarının kurumsal ve finansal kapasitelerinin yeterince gelişmemiş olmasından dolayı tarımsal ürünlerde istikrarlı fiyatlar oluşmamaktadır. Bu nedenle, Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında (VOB), fiyatı baz alınabilecek ürün çeşidi az sayıda kalmakta ve baz alınan fiyata dayalı vadeli işlem sözleşmeleri de kısıtlı hacimde işlem görebilmektedir. 2011 yılında Toprak Mahsulleri Ofisi ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ortaklığında buğday üzerinde faaliyet yürütmek üzere TMO-TOBB Lisanslı Depoculuk Anonim Şirketi (LİDAŞ) kurulmuştur. 2012 yılında Ankara'nın Polatlı ve Gölbaşı ilçeleri ile Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesinde toplam 90 bin ton depo için ruhsat alan LİDAŞ, yıl içerisinde toplam 30 bin ton alım gerçekleştirmiş olup bu rakamın önümüzdeki yıllarda artması öngörülmektedir. İzmir'de pamuk üzerine lisanslı depolar kurulması yönünde somut gelişmeler olmakla birlikte henüz aktif uygulama aşamasına geçilememiştir.

Biyoyakıtlara ilişkin 2011 yılında yapılan düzenlemelerle yerli tarım ürünlerinden üretilmiş biyoetanol ile piyasaya akaryakıt olarak arz edilen benzin türlerinin 01/01/2013 tarihinden itibaren en az yüzde 2 ve yerli tarım ürünlerinden üretilmiş biyodizelin piyasaya

akaryakıt olarak arz edilen motorin türleriyle 01/01/2014 tarihi itibarıyla en az yüzde 1 oranında harmanlanması zorunlu hale getirilmiştir. Zorunlu harmanlama oranı uygulamasının, bazı tarımsal ürünlerin üretiminde artış ile bunların tarıma dayalı sanayide işlenerek değerlendirilmesi yanında, çiftçi gelirlerinin arttırılmasına olumlu katkı sağlaması mümkün olmakla birlikte, başta arz açığı bulunan yağlı tohumlu bitkiler olmak üzere, diğer ürünlerin ekim alanlarını etkileyebileceği ve dolayısıyla ithalatı tetikleyeceği değerlendirilmektedir.

Hayvancılık

Ülkemizde birim hayvan başına elde edilen verim düzeyleri, hayvancılığın gelişmiş olduğu ülkelere göre düşük seviyelerde olup TÜİK'in 2011 yılı verilerine göre siğir karkas ağırlığı ortalama 251 kg iken inek başına süt verimi yaklaşık 2.900 kg/laktasyon düzeyindedir. Gelişmiş ülkelerde ise bu miktarlar sırasıyla 270-280 kg karkas ve 5.000-6.000 kg/laktasyon civarındadır.

Ülkemizdeki 2011 yılı itibarıyla toplam 12,5 milyon baş olan siğir mevcudunun yüzde 41'i kültür melezi siğirlerinden, yüzde 39'u ise saf kültür ırkı siğirlerinden oluşmaktadır. Toplam 24 milyon baş olan koyun varlığının ise, yüzde 95,1'ini verimi görece düşük olan yerli koyunlar oluşturmaktadır. Bu kapsamda, hayvan ıslahı ve nitelikli damızlık siğir elde edilebilmesi amacıyla, 2012 yılında suni tohumlama yoluyla yaklaşık 3,5 milyon baş siğir tohumlanması programlanmış olup 2012 yılı Eylül ayı sonu itibarıyla suni tohumlama sayısı yaklaşık 1,8 milyon adet olarak gerçekleşmiştir. Yıl sonuna kadar bu sayının 2,5 milyon düzeyine çıkması ve gerçekleşmenin programlanan düzeyin altında kalması beklenmektedir. Geçmiş yıllardaki ithalat seviyesine yakın bir şekilde 2010 yılında 25.301 baş olan damızlık gebe düve ithalatı 2011 yılında 78.565 başa ulaşmış ve bu miktar 2012 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla 32.759 olarak gerçekleşmiştir. Bu durumun, yurtiçi damızlık hayvan ihtiyacının karşılanması, büyük ölçekli işletmelerin sayısal olarak artırılması ve etçi ırk hayvan yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılmasıyla et üretimine katkıda bulunduğu düşünülmektedir.

Suni tohumlama uygulamalarındaki olumlu gelişmeler ve damızlık hayvan ithalatının sürdürülmesi Türkiye'nin sütçü ırk siğir varlığı kompozisyonunda da iyileştirmeyi beraberinde getirmekte olup, toplam siğir varlığı içerisindeki kültür ve kültür melezi hayvan oranı yüzde 80 seviyesine çıkmıştır. Bu durum özellikle süt üretiminde önemli artışlara neden olmaktadır. Nitekim, 2007 yılında 12,3 milyon ton olan süt üretimi 2011 yılında 15,1 milyon ton düzeyine çıkmıştır. Bu gelişmenin, et ve süt hayvancılığının bağlantılı yapısı da dikkate alındığında, mevcut süt piyasasındaki dönemsel fiyat dalgalanmalarını artırabileceği değerlendirilmektedir.

2009 yılı ikinci yarısından itibaren sürekli bir artış eğilimine giren kırmızı et fiyatlarının düşürülmesi için 2010 yılında başlatılan kasaplık canlı hayvan ve et ithalatı sürdürülmekte olup 2011 yılı ile 2012 yılı ilk 8 ayını kapsayan dönemde yaklaşık 500 bin büyükbaş kasaplık canlı hayvan ile 1,7 milyon küçükbaş canlı hayvan ve 132 bin ton kırmızı et ithal edilmiştir. Kırmızı et üretimi amacıyla başta koyunculuk olmak üzere hayvan sayısının artırılması ve besiciliğin yaygınlaştırılması önemini korumaktadır. Ayrıca, diğer et üretim amaçlı hayvan yetiştiriciliğinin özendirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, kırmızı ete olan talep baskısının azaltılması amacıyla, talebin tavuk, hindi ve balık gibi et türlerine yönlendirilmesi önemli bir seçenek olarak görülmektedir.

2011 yılında, ihracat avantajı da bulunan kanatlı hayvan eti üretimi, bir önceki yıla göre yüzde 11,7 oranında artarak 1,61 milyon ton olmuştur. Tavuk yumurtası üretimi ise

2011 yılında bir önceki yıla göre yüzde 9,4 oranında artarak yaklaşık 13 milyar adet olarak gerçekleşmiştir.

Büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde kârlılığı etkileyen en önemli unsur olan kaliteli kaba yem arzında destekleme politikalarıyla önemli miktarda artış sağlanmış olup hayvan sayılarındaki artışa paralel şekilde, yem bitkilerinin kalite ve çeşit bakımından geliştirilmesi ve üretimlerinin artırılması sektör açısından daha da önemli hale gelmiştir. Nitekim, 2011-2012 üretim sezonunda görülen yağış dengesizlikleri yem bitkisi, ot ve saman arzında sorunlar yaratmıştır.

Hayvancılık için en önemli kaba yem kaynağı olan mera, yaylak ve kışlakların verimli ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak üzere, 4342 sayılı Mera Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı TBMM'ye sevk edilmiş olup, söz konusu düzenleme ile amaç dışı kullanım suretiyle vasıfları bozulan mera, yaylak ve kışlakların ıslahı için kaynak yaratılması, mera olarak kullanılacak alanların belirlenecek kriterlere dayalı olarak hayvancılık yatırımlarında değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Hayvan hastalıkları ve zararlılarının olumsuz etkilerinin azaltılması yönündeki çalışmalarda, hayvancılık işletmeleri bazında koruyucu önlemlerin alınmasıyla ülke şartlarına uygun aşı, ilaç ve serum üretimlerinin miktar ve kalitesinin iyileştirilmesi ihtiyaçları devam etmektedir. Bunun yanı sıra, hayvan hastalıklarıyla mücadele amacıyla bir politika belgesinin hazırlanarak önümüzdeki dönemde uygulamalara yansıtılmasına yönelik çalışma başlatılmıştır.

Su Ürünleri

Su ürünleri üretimi, 2011 yılında yüzde 7,7 oranında artarak 703,5 bin tona ulaşmıştır. 2003 yılından bu yana tarımsal destekleme kapsamında yer alan yetiştiricilik üretiminin toplam üretim içindeki payı yüzde 26,8'e, üretim miktarı ise 189 bin tona ulaşmıştır.

Avcılıkta etkin kaynak yönetim sisteminin kurulması önceliğini korumaktadır. Bu doğrultuda, karaya çıkış noktalarında kontrollerin yapılabilmesi amacıyla 41 balıkçı barınağında ofisler kurulmuş, balıkçı gemilerinin izlenmesinde uzaktan algılama sistemlerinin kullanımına yönelik altyapı çalışmaları yapılmıştır. Buna ilave olarak, 2012 yılında yayımlanan 2012/51 no'lu Balıkçı Gemisini Avcılıktan Çıkaranlara Yapılacak Destekleme Tebliği kapsamında, su ürünleri kaynaklarının korunması, sürdürülebilir işletilmesi ve stoklar üzerindeki av baskısının azaltılması amacıyla, su ürünleri ruhsat teskeresine sahip on iki metre ve üzerindeki balıkçı gemisi sahiplerine gönüllülük esasına göre, gemilerinin avcılıktan çıkarılması karşılığında, gemi boyu temelinde ödeme yapılması yönünde bir program başlatılmıştır. Ayrıca, 2012-2016 dönemini kapsayan Ticari Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğ yayımlanmış olup söz konusu Tebliğ'de korumacı yaklaşımın ve sürdürülebilirlik ilkesinin ön plana çıktığı önemli düzenlemeler getirilmiştir.

Sürdürülebilir balıkçılığın teminine yönelik düzenlemelerin yapılması ve AB Müktesebatına uyum gerekliliklerinin yerine getirilmesi amacıyla, 1971 yılında yürürlüğe girmiş olan Su Ürünleri Kanununda değişiklik ihtiyacı devam etmektedir.

Balıkçılık sektörünün en önemli altyapı ihtiyacı olan balıkçı barınaklarına yönelik onarım çalışmaları ile yeni barınak inşaatı projelerine devam edilmektedir. Bu kapsamda, 2007-2012 döneminde küçük ölçekli onarım projelerinin yanı sıra yeni inşaat, ikmal inşaatı ve tevsii içerikli 24 adet proje tamamlanmıştır. Önümüzdeki dönemde söz konusu

yapıların imar planlarının hazırlanması ile idame-yenileme yatırımlarına öncelik verilmesi gerekmektedir.

Ormancılık

Ülkemizde ormanlar 21,5 milyon hektarlık bir alanı kaplamaktadır. 2011 yılında yapılan 65 bin hektarlık ilaveyle birlikte Planlı dönemin başı olan 1963 yılından itibaren yeşil kuşak, endüstriyel ve toprak muhafaza amaçlı toplam 2,94 milyon hektar alanda ağaçlandırma gerçekleştirilmiştir. Erozyon kontrolü faaliyetleri kapsamında 2011 yılında gerçekleşen 65 bin hektarlık çalışmayla 1963 yılından itibaren toplam 932.830 hektar alanda erozyon kontrolü çalışması yapılmıştır. Diğer taraftan, 2011 yılında yanan 3.612 hektar alanla birlikte, 1963 yılından itibaren 591.999 hektar orman alanı yangınlarla tahrip olmuştur.

Ormanlarımızın korunması, ekosistem bütünlüğü içerisinde işletilmesi ve geliştirilmesi ile ağaçlandırma ve erozyon kontrol çalışmalarına yönelik faaliyetlerin yürütülmesi amacıyla kurumsal kapasite güçlendirme çalışmalarına devam edilmektedir. Ağaçlandırma sahalarında ve özellikle yangına hassas alanlarda olmak üzere, doğal ormanlarda bakım çalışmalarının gereğince yapılamaması, ağaçlandırmaların biyolojik çeşitliliği sağlayacak şekilde çeşitli türde fidanlarla gerçekleştirilememesi ve ormancılık faaliyetlerinde eğitim ve uzmanlaşmaya yeterince ağırlık verilmemesi ağaçlandırma ve yangınla mücadele faaliyetlerinin başarısını olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca, son yıllarda daha şiddetli görülmeye başlanan sel olaylarına istinaden sel kontrol çalışmalarının hızlandırılması, çölleşmeyle mücadele ile kara yolu ağaçlandırma çalışmalarına ağırlık verilmesi hususları önemini korumaktadır.

Tarım Destekleri

Tarım destekleri, 2006 yılından itibaren 5488 sayılı Tarım Kanunu'nda öngörüldüğü üzere uygulanmaktadır. Ayrıca, 2004 yılı sonrasında çeşitli dönemlerde uygulamaya konulan organik tarım, iyi tarım uygulamaları, toprak analizi, Çevre Amaçlı Tarım Alanlarının Korunması (ÇATAK), sertifikalı tohum ve fidan kullanımı gibi şartlı alan bazlı ödemeler ile mazot ve gübre ödemeleri gibi şartsız alan bazlı ödemeler, üretimi yönlendirme amacıyla kullanılmaya başlanmıştır.

Alan bazlı ödemelerin destekleme bütçesi içerisindeki payı, 2007 yılında yüzde 49,3 iken 2012 yılında yüzde 31,7 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında ise, destekleme ödemelerinde alan bazlı ödemelerin payının yüzde 28,9 olacağı tahmin edilmektedir.

Ürün bazlı olarak uygulanmakta olan ve prim olarak da adlandırılan fark ödemesi desteklemeleri, yağlı tohumlar, çay, hububat ve bakliyat için yapılmaktadır. 2007 yılında destekleme bütçesinin yüzde 34'ünü oluşturan fark ödemesi desteklemelerinin, 2012 yılındaki payının yüzde 31,3 ve 2013 yılındaki payının ise yüzde 34,7 olacağı tahmin edilmektedir. 2010/159 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla prim ödemelerinin 30 adet tarım havzası temelinde farklılaştırılarak ürün bazlı uygulanması kararlaştırılmıştır. Ancak, halihazırda desteklemelerin havza bazında farklılaştırılarak uygulanmasına başlanmamıştır.

2000 yılından başlayarak beşer yıllık dönemler itibarıyla uygulanan hayvancılık desteklemeleri, 2008 yılından itibaren yıllık olarak uygulanmaktadır. Bu desteklerin toplam destekleme bütçesi içerisinde 2007 yılında yüzde 14 olan payının, 2012 yılında yüzde 28,5 ve 2013 yılında yüzde 27,5 seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

TABLO IV: 26- Tarım Destekleme Bütçesinin Dağılımı (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012(2)	2013(3)
Alan Bazlı Tarımsal Dest. Ödemeleri	2 607	2 124	1 247	2 056	2 189	2 430	2 591
DGD	1 640	1 140	0	0	0	0	0
Alan Bazlı Ek Ödeme (Organik Tarım, İyi Tarım, Toprak Analizi) (4)	10	0	13	81	150	172	205
Mazot	480	492	469	512	508	581	630
Gübre	345	352	596	622	621	695	760
Sertifikalı Tohum ve Fidan Kullanımı	50	56	85	90	86	130	115
Çevre Amaçlı Tarım Alanlarının Korunması (ÇATAK) (5)	3	5	6	9	17	34	40
Findık	0	0	0	652	709	710	720
Alternatif Ürün Ödemeleri	0	0	4	9	8	8	0
Tütün	0	0	4	8	7	0	0
Findık	0	0	0	1	1	8	0
Telafi Edici Ödemeler	79	79	74	81	90	100	121
Patates Siğili Desteği	23	23	11	8	8	0	13
Çay Budama Tazminatı ve Masrafları	56	56	63	73	82	100	108
Fark Ödemesi Destekleme Hiz. (6)	1 797	1 848	2 007	2 056	2 504	2 400	3 117
Arz Açığı Olan Ürünlere Ödemeler (7)	1 273	1 135	826	923	1 292	1 510	1 620
Hububat	435	610	1 008	996	1 039	707	1 270
Çay	89	103	113	115	149	148	170
Bakliy. (Kuru Fasulye, Nohut, Mercimek)	0	0	60	22	23	35	57
Hayvancılık Destek Ödemeleri	741	1 095	908	1 158	1 728	2 183	2 464
Kırsal Kalkınma Amaçlı Tarımsal Destekleme (8)	80	109	247	304	249	309	399
Tarım Sigortası Destekleme Hizmetleri	40	47	61	80	239	290	316
Diğer Tarımsal Amaçlı Destekler	23	39	175	30	42	45	88
TOPLAM	5 288	5 262	4 645	5 684	6 951	7 657	8 975
Afetten Zarar Gören Çiftçi. Yard. Ödemeleri	355	577	29	137	0	0	0
GAP Eylem Planı Kırsal Kalkınma ve Hayvancılık Destekleri (9)	0	25	75	126	114	120	127
GENEL TOPLAM	5 643	5 864	4 749	5 947	7 085	7 786	9 102

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

(1) 2007-2011 arası ilgili kurum bütçesi kesin hesap verileridir.

(2) Gerçekleşme tahmini

(3) Program

(4) 2007 ve 2008 yıllarındaki alan bazlı ödemelerde iyi tarım uygulamaları bulunmamaktadır.

(5) 2007 ve 2008 yıllarında Tarım Reformu Uygulama Projesi kapsamında yürütülmüştür.

(6) Kütlü pamuk, zeytinyağı, ayçiçeği, soya fasulyesi, kanola, aspir ve dane mısıra verilmektedir.

(7) 2009 yılı ürün destekleme alımı ödemesi KİT Görev Zararı Ödeneğinden yapılmıştır.

(8) Bütçe tutarının 2011 yılında 52,3 milyon TL'si, 2012 yılında 159 milyon TL'si ve 2013 yılında 129 milyon TL'si TKDK hibe karşılığıdır.

(9) 2010 yılı tutarının 96,6 milyon TL'si GAP EP-Kırsal Kalkınma ve Hayvancılık Projeleri; 29 milyon TL'si DAP Hayvancılık Desteği içindir. 2011 tutarının 92,7 milyon TL'si GAP EP-Kırsal Kalkınma ve Hayvancılık Projeleri; 21,2 milyon TL'si DAP Hayvancılık Desteği içindir. 2012 tutarının ise 66,6 milyon TL'si GAP EP-Kırsal Kalkınma Projeleri, 31 milyon TL'si GAP EP-Hayvancılık Projeleri ve 22,4 milyon TL'si DAP Hayvancılık Desteği içindir. 2013 tutarının ise 68,7 milyon TL'si GAP EP- Kırsal Kalkınma Projeleri, 34 milyon TL'si GAP EP-Hayvancılık Projeleri ve 24,9 milyon TL'si DAP Hayvancılık Desteği için öngörülmektedir.

Bununla beraber, GAP Eylem Planı kapsamında, bölgede sulama altyapısının iyileştirilmesine paralel şekilde hayvancılığın geliştirilmesi amacıyla büyük süt hayvancılığı işletmelerinin desteklenmesine ilişkin program 2009 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle süt ve et piyasalarında görülen dengesizlik ve istikrarsızlığı azaltmaya yönelik 2010 yılında Doğu Anadolu Bölgesinde başlatılan ve etçi ırk hayvan yetiştiriciliği yapan büyük işletmelerin kurulmasının desteklenmesine ilişkin programa ise, 2012 yılında devam edilmiştir. Ayrıca, 01/08/2010 tarihinde, T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Kararda değişiklik yapılarak süt ve damızlık etçi sığır yetiştiriciliği yatırımlarına yönelik yatırım kredileri ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliğine yönelik işletme kredileri, yüzde 100 faiz desteği uygulanacak şekilde yürürlüğe konmuş olup aynı uygulama 2012 yılında da sürdürülmüştür.

Bunlara ek olarak, süt piyasasındaki olası fiyat dalgalanmaları ile bunların hayvancılık sektörü üzerindeki potansiyel etkileri göz önüne alınarak süt piyasasında arz-talep dengesinin sağlanması amacıyla daha önce başlatılan destekleme programlarına okul sütü programı da eklenmiştir.

TABLO IV: 27- Bazı Tarımsal Ürünlerin Başlangıç Alım Fiyatları

	Fiyatlar (TL/Ton)			Değişim (Yüzde)		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
1. Buğday (Ekmeklik) (1)	500	550	605	0,0	10,0	10,0
2. Arpa (Beyaz) (1)	375	415	455	0,0	10,7	9,6
3. Mısır (1)	450	490	540	4,7	8,9	10,2
4. Şeker Pancarı	115	118	125	6,5	2,6	5,9
5. Haşhaş Kapsülü	2 600	2 800	2 800	18,2	7,7	-
6. Çay	790	885	980	7,2	12,0	10,7

Kaynak: TMO, ÇAYKUR, TŞFAŞ

Not: Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri avans fiyat uygulamasına geçtiklerinden birliklerin aldıkları ürünler tabloda yer almamaktadır.

(1) Destekleme primleri hariçtir.

Tarım ürünlerinin işlenmesi, değerlendirilmesi ve pazarlanması konularındaki tarımsal yatırımlar ile yeni alet ve ekipman alımlarının desteklenmesine ilişkin Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programının toplam destekleme bütçesindeki payı 2007 yılında yüzde 1,4 iken bu oranın 2012 yılında AB Mali İşbirliği kapsamında yürütülecek olan kırsal kalkınma destekleri için katkı payı da dahil olmak üzere yüzde 4 olması beklenmektedir. Söz konusu Programın, AB Mali İşbirliği kapsamında yürütülmesine başlanan Kırsal Kalkınma Programı gözetilerek, bölgesel özellikleri dikkate alacak şekilde farklılaştırılması ihtiyacı bulunmakta, faiz indirimli tarımsal krediler ile tarımsal amaçlı kooperatiflere kullanılan kredi uygulamaları ve benzer nitelikli diğer proje bazlı destekler arasında tamamlayıcılığının sağlanması önem arz etmektedir.

TABLO IV: 28- Alım Yapılan Tarımsal Ürün Fiyatlarındaki Gelişmeler

Ürünler	Ortalama Alım Fiyatları (TL/Ton)			(Yüzde Değişim)		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
1. Buğday	459	506	554	-1,1	10,1	9,6
2. Arpa	370	408	451	-	10,2	10,5
3. Çavdar	359	391	394	-	8,9	0,6
4. Mısır	436	488	529	6,5	12,1	8,4
5. Yulaf	370	403	0	-	8,8	0,0
6. Pamuk (1)	1 100	2 011	1 472	17,1	82,8	-26,8
7. Şeker Pancarı	124	115	131	9,2	-8,0	14,2
8. Ayçiçeği	750	919	1 184	-9,4	22,6	28,8
9. Fındık	4 500	-	5 560	6,4	-	-
10. Kuru İncir	3 000	2 671	3 117	-23,7	-11,0	16,7
11. Çekirdeksiz Kr. Üzüm	2 820	3 074	3 709	67,3	9,0	20,6
12. Zeytinyağı	4 110	4 706	5 298	3,6	14,5	12,6
13. Tiftik (1)	5 000	5 343	5 343	3,9	6,9	-
14. Antep Fıstığı (2)	7 170	4 370	12 116	5,0	-62,0	177,2
15. Soya Fasulyesi	700	715	865	15,2	2,1	21,0
16. Haşhaş Kapsülü	2 438	2 647	2 684	11,6	8,6	1,4
17. Çeltik	-	-	996	-	-	-
18. Yaş Koza (1) (3)	4 000	3 493	3 593	-20,0	-12,7	2,9
19. Zeytin	2 620	3 512	2 014	-0,9	34,0	-42,7
20. Gülçiçeği	1 600	2 625	2 259	-6,6	64,1	-14,0
21. Kırmızı Mercimek	2 000	-	1 200	-	-	-
22. Çay	789	884	953	7,1	12,0	7,7
Genel Ortalama Değişim				7,1	7,6	9,4

Kaynak: TMO, ÇAYKUR, TŞFAŞ, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

(1) Destekleme primleri hariçtir.

(2) Antep fıstığı fiyat verisi olarak kırmızı kabuklu yaş Antep fıstığı fiyat verisi sunulmakta olup, önceki yıllara ait verilerde güncelleme yapılmıştır.

(3) Ağırlıklı olarak alımı gerçekleştirildiğinden 1. sınıf Yaş Kozaya ait fiyat verileri sunulmuş olup, önceki yıllara ait verilerde güncelleme yapılmıştır.

5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu uyarınca, 2012 yılı sonu itibarıyla toplam 730 bin poliçe kesileceği ve 290 milyon TL devlet desteği sağlanacağı tahmin edilmektedir. Kesilen sigorta poliçesi sayısının 2013 yılı sonunda 850 bine ulaşması beklenmektedir. Sistemin sürdürülebilirliği için AB ülkelerinde olduğu gibi bu desteklerin aşamalı olarak azaltılması önem arz etmektedir.

İhracatta rekabet gücünün artırılması amacıyla ihracat sübvansiyonlarının dış ticarete konu, katma değeri yüksek, markalı ve nihai tüketiciye yönelik ürünlere yönlendirilmesi ve sınırlı kamu kaynaklarının etkin kullanılması ihtiyacı devam etmektedir.

AB'ye katılım süreci, piyasalarda rekabetin tesisi ve sektörde sürdürülebilirliğin sağlanması konuları göz önüne alındığında, tarım desteklerinin alan ve ürün temelinde farklılaştırılarak desteklerin idare ve kontrolünün alan bazlı yapılması, çeşitli kurumlar

tarafından uygulanan farklı destek programları arasında tamamlayıcılığın sağlanması ve bütçenin programlanmasında işletmelerin gelir seviyesinin de dikkate alınması gereği ortaya çıkmaktadır.

TABLO IV: 29- Alım Miktarları ve Üreticilere Yapılan Ödemeler

Ürünler	Alım Miktarı (Bin Ton)			Üreticilere Yapılan Ödemeler (Cari Fiyatlarla, Bin TL)		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
1. Buğday	3 789	980	824	1 739 494	495 435	456 655
2. Arpa	1 293	917	167	478 415	373 929	75 263
3. Çavdar	48	16	2	17 381	6 257	787
4. Mısır	183	83	48	79 909	40 522	25 398
5. Yulaf	4	0,4	0	1 527	161	-
6. Pamuk	48	85,5	72	52 975	171 944	106 008
7. Şeker Pancarı (1)	9 522	10 132	8 950	1 185 238	1 160 874	1 170 694
8. Ayçiçeği	380	350	270	284 938	321 705	319 656
9. Fındık	0,7	0,04	0,05	3 150	1 654	278
10. Kuru İncir	4,1	3,7	2,2	12 432	9 881	6 858
11. Çekirdeksiz Kr. Üzüm	33,9	29,2	21,2	95 615	89 768	78 631
12. Zeytinyağı	8,0	6,1	7,9	33 065	28 706	41 852
13. Tiftik	0,14	0,14	0,14	720	748	748
14. Antep Fıstığı (2)	0,26	0,44	0,25	1 738	1 923	3 029
15. Soya Fasulyesi	4,4	0,8	1,2	3 105	572	1 038
16. Haşhaş Kapsülü	30,8	40,9	41	75 031	108 264	110 050
17. Çeltik	0	0	13	0	0	12 440
18. Yaş Koza (3)	0,14	0,14	0,15	556	489	539
19. Zeytin	32,6	30,3	46	85 286	106 412	92 637
20. Gülçiçeği	1,93	1,11	1,14	3 094	2 914	2 575
21. Kırmızı Mercimek	0,07	0	0,03	140	0	36
22. Çay	594	591	653	468 893	522 484	622 016
TOPLAM				4 622 702	3 444 642	3 127 188

Kaynak: TMO, ÇAYKUR, TŞFAS, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

(1) Alım bedelini göstermektedir. Bu tutarın yaklaşık yüzde 40'ı cari yılda, yüzde 60'ı bir sonraki yılda ödenmektedir.

(2) Taze kırmızı kabuklu Antep fıstığı (yaş ben fıstığı) alım miktarı yüzde 75 randıman oranıyla kırmızı kabuklu yaş Antep fıstığı alım miktarı rakamlarına dahil edilmiştir.

(3) Yaş koza alım miktarı rakamlarında güncelleme yapılmış olup, sadece 1. sınıf yaş koza alım miktarı verileri sunulmuştur.

Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri ve ilgili KİT'lerin faaliyetlerine konu tarımsal ürünlerin alım fiyatlarında, 2010 yılında ortalama yüzde 7,6 ve 2011 yılında ise ortalama yüzde 9,4 oranında artış kaydedilmiştir.

Gıda

5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu kapsamında önemli sayıda ikincil düzenleme yürürlüğe girmiş, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının gıda güvenilirliğine ilişkin işlevlerini yerine getirecek olan birimlerin yeniden yapılandırılması ve görev dağılımı tamamlanmıştır.

AB'ye katılım sürecinde 2010 yılında açılan Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Faslı'nın kapanış kriterlerine uygun olarak hayvansal ürün işleme tesislerinin hijyenik koşullarının AB standartlarına uyumu için bir ulusal program hazırlanması, programın desteklenmesi ve izlenmesi ile tüm resmi kontrollerde AB'ye uyumlu bir sistemin uygulanması gerekli görülmektedir. Bu bağlamda, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulan mevzuatla birlikte hayvansal ürün işleme tesislerinin hijyenik koşullarının 31/12/2012 tarihine kadar ilgili mevzuatta belirtilen hükümlere uygun hale getirilerek onay belgesi almaları, bu tarihe kadar uyum sağlayamayacak işletmelerin ise modernizasyon planlarını Bakanlığa sunmaları zorunlu tutulmuştur. Söz konusu planın Bakanlığa sunulması halinde uyum süresinin 31/12/2013 tarihine kadar uzatılabileceği belirtilmiştir. Diğer gıda işletmelerinde de 31/12/2013 tarihine kadar mevzuatta belirtilen hijyen şartlarının sağlanması ve kayıt belgesi alınması gerekmektedir. İşletmelerin modernizasyon gereksinimlerinin belirli programlar çerçevesinde karşılanmasını teminen sektöre yönelik çeşitli mali kaynakların kullanılmasını konusunda politika belirlenmesi öncelikli görülmektedir.

TABLO IV: 30- Tarım Sektöründe Seçilmiş Göstergeler

	2009	2010	2011	2012(1)	2013(2)	2013(3)
DSİ Tarafından İnşa Edilerek İşletmeye Açılan Sulama Alanı (Net Kümülatif, Milyon ha)	2,69	2,73	2,76	2,86	2,98	3,0
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarım Reformu Gn.Md. Arazi Topluşturma Faaliyeti (Kümülatif, Milyon ha)	0,66	0,86	1,66	2,78	3,70	1,27
Sertifikalı Hububat (Buğday-Arpa) Tohumu Kullanım Oranı (Yüzde)	33,5	39,7	54,4	59,5	61,6	50,0
Organik Tarım Olarak Yetiştiricilik Yapılan Kültür Alanları (Bin ha)(4)(5)	326	384	443	490	540	800
Melez ve Kültür İrki Sığır Varlığının Toplam Sığır Varlığına Oranı (Yüzde)	75,8	78,3	80,4	82,5	84,5	77,0
Endüstriyel ve Toprak Muhafaza Ağaçlandırmaları (Kümülatif, Milyon ha)	2,80	2,88	2,96	3,06	3,21	3,30
Devlet Destekli Tarım Sigortaları Poliçe Sayısı (Bin adet)	307	375	588	730	850	-

Kaynak: GTHB, OSİB, Kalkınma Bakanlığı, DSİ

(1) Gerçekleşme tahmini

(2) Program

(3) 9. Kalkınma Planı hedefidir.

(4) Geçiş süreci kültür alanı dahildir.

(5) 9. Plan Hedefi, tarımsal alan eşdeğerine dönüştürülmüştür.

Öte yandan, yenilenen gıda güvenilirliği mevzuatı sonrasında, gıda kontrol sisteminin bir parçası olan denetim altyapısının iyileştirilmesine yönelik yatırımlar ile risk analiz sistemi oluşturulması ve gıda güvenilirliği bilgi ağının geliştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Hayvan ve bitki sağlığı ile gıda kontrolüne yönelik çalışmakta olan laboratuvarların yeniden yapılandırılması ve akreditasyonu için gerekli programlamanın yapılarak ihtiyaçların karşılanması önem arz etmektedir.

Kamu şeker fabrikalarının amaçlandığı gibi 2014 yılı sonuna kadar özelleştirilmesi tamamlandığı takdirde, şeker sektöründe gerekli görülen yeni bir kota denetimi ve izleme sisteminin kurulması için mevzuat çalışmalarının bitirilmesi önemli görülmektedir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Tarım sektöründe, gıda güvenliği ve güvenilirliğinin sağlanması ile doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı gözetilerek, örgütlü ve rekabet gücü yüksek bir yapının oluşturulması temel amaçtır.

AB'ye katılım sürecinde, Türkiye'nin üyelik sonrasında Birlik içerisinde rekabet edebilirliğini artıracak şekilde, kurumsal ve idari yapılarda gerekli dönüşüme öncelik verilecektir. Ayrıca, tarımsal destekleme politikaları, AB'ye katılım sürecinin gerekleri de göz önüne alınarak, üretimde etkinliği, verimliliği ve kaliteyi artırmaya yönelik olarak düzenlenecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu/ İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Süre	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 51. Sektörde rekabet edebilirliğin artırılması amacıyla tarımsal ürün piyasaları güçlendirilecektir.			
Tedbir 112. Besi ve süt hayvancılığının istikrarlı bir şekilde gelişmesi sağlanacaktır.	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (S), Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Üretici Örgütleri	Aralık Sonu	Hayvancılıkta verimlilik ve kalite artışının sağlanması, olası süt arz-talep dengesizliğinin önüne geçilmesi ve et üretiminin düzenli bir şekilde artırılarak ette arz güvenliğinin sağlanması amacıyla, özellikle bölgesel programlar yoluyla, besi hayvancılığı, etçi ve kombine ırk sığır yetiştiriciliği ile küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin geliştirilmesi desteklenecektir.
Tedbir 113. Tarımsal ürün piyasalarında istikrar sağlanmasına yardımcı olacak şekilde piyasayı güçlendirici altyapılar oluşturulacaktır.	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (S), Avrupa Birliği Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Üretici Örgütleri	Aralık Sonu	Fiyat dalgalanmalarının azaltılması ile ürün arzı ve çiftçi gelirlerinde istikrarın sağlanması amacıyla, AB üye ülke uygulamalarını gözeterek, pazarlama standartlarının oluşturulması, fiyat izleme sisteminin kurulması, üretici örgütlerine ilişkin mevzuatın yeniden düzenlenmesi ile piyasayı düzenleyici niteliği olan kurum ve kuruluşların idari ve teknik kapasitesinin güçlendirilmesine ilişkin bir yol haritası hazırlanarak gerekli çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 114. Şeker sektöründe kurumsal düzenleme tamamlanacak, kota yönetimi ve denetimi etkinleştirilecektir.	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Şeker Kurumu	Haziran Sonu	Şeker Kanununda, AB politikalarındaki değişimleri gözeterek ve özelleştirme sürecine paralel değişiklikleri içeren kanun tasarıları taslağı Başbakanlığa sevk edilecektir.

Tedbir 115. Biyoyakıtlara ilişkin düzenlemelerin tarım sektörüne yönelik etkileri analiz edilecektir.	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (S), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, EPDK, TAPDK, Üretici Örgütleri, STK'lar, Üniversiteler	Haziran Sonu	Zorunlu harmanlama oranı uygulamasının tarım sektörüne etkisinin, özellikle arazi kullanımı, gıda güvenliği, üretici gelirleri ile fiyatlar temelinde incelenmesini içeren bir etki analizi çalışması yapılacaktır.
Öncelik 52. Tarım sektöründe kurumsal ve idari yapılarda gerekli dönüşüme öncelik verilecektir.			
Tedbir 116. 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkındaki Kanunda değişiklik çalışmaları tamamlanacaktır.	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (S), Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı	Aralık Sonu	Birliklerin sürdürülebilir mali ve idari yapılara sahip olması ve rasyonel bir finansman modeli oluşturulması yönünde düzenlemelerin yapılması ve 4572 sayılı Kanunda yeniden yapılandırma dönemine ilişkin geçici maddelerin kaldırılması amacıyla bu kanunda gerekli düzenlemeleri içeren kanun tasarıları taslağı Başbakanlığa sevk edilecektir.
Tedbir 117. Sebze ve meyvelerin ticaretine ilişkin altyapı geliştirilecektir.	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (S), Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Rekabet Kurumu, TOBB, TESK, TÜSEMKOM, STK'lar	Aralık Sonu	Sebze ve meyveler ile arz ve talep derinliğine göre belirlenecek diğer malların ticaretini düzenleyen 5957 sayılı Kanunun gerektirdiği ikincil mevzuat çalışmaları tamamlanacak ve Hal Kayıt Sistemi kurulacaktır.
Tedbir 118. Tarımsal istatistik verilerine dair nitelik ve nicelik sorunları giderilecek, tarım politikalarının yürütülmesine ilişkin bilgi altyapısı ile idari yapı geliştirilecektir.	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (S), Orman ve Su İşleri Bakanlığı, TÜİK, İTÜ	Aralık Sonu	AB gerekleri göz önüne alınarak, Çiftçi Kayıt Sistemi başta olmak üzere, tüm bilgi sistemleri Çiftlik Kayıt Sistemi temelinde bütünleştirilecek ve birbirini tamamlayıcı şekilde işletilecek, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile TÜİK'in merkez ve taşra teşkilatının kapasitesi geliştirilecektir.
Öncelik 53. Kamu kurumlarının, bitki ve hayvan sağlığı ile gıda güvenliği hizmetlerine ilişkin kapasitesi geliştirilecektir.			
Tedbir 119. Gıda, yem, gıda hijyeni ve veteriner hizmetleri ile bitki sağlığına ilişkin idari ve kurumsal altyapı güçlendirilecek, özel sektörün uyum maliyetleri desteklenecektir.	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (S), Ekonomi Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, TAPDK, STK'lar	Aralık Sonu	5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununa ilişkin ikincil mevzuat tamamlanacak, kamuda yeniden düzenlenen idari yapı ile özellikle hayvan hastalıklarıyla mücadele ile denetim ve kontrole ilişkin kurumsal yapı geliştirilecek, öncelikle hayvansal ürün işleme

			tesislerinin modernizasyon ihtiyaçlarının desteklenmesine ilişkin çalışmalar tamamlanarak mevcut destekler bu kapsamda yeniden düzenlenecektir.
Öncelik 54. Toprak ve su kaynakları etkin kullanılacaktır.			
Tedbir 120. Tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanmasının önlenmesine yönelik olarak ilgili mevzuatta değişiklik çalışmaları yapılacaktır.	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı	Aralık Sonu	Türk Medeni Kanunundaki tarımsal işletmelere ilişkin miras hükümleri ile Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunundaki tarımsal işletmelerin asgari büyüklüklerinin belirlenmesi konularında değişiklik yapan kanun tasarısı hazırlıkları yürütülecektir.
Tedbir 121. Tarımsal amaçlı arazi kullanım planının hazırlanması için gerekli altyapı hazırlanacaktır.	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (S), Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, DSİ	Aralık Sonu	Tarım arazilerinin sürdürülebilir kullanımını sağlamak üzere, farklı sektörlerin arazi ihtiyaçlarını rasyonelleştirecek, toprakların kabiliyetleri çerçevesinde kullanımına temel teşkil edecek tarımsal arazi kullanım planının, farklı ölçekteki diğer mekânsal planlar da dikkate alınarak, hazırlanmasına yönelik çalışmalara başlanacaktır.
Tedbir 122. Havza bazında taşkın risk yönetim planlarının hazırlanmasına başlanacaktır.	Orman ve Su İşleri Bakanlığı (S), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, DSİ, Yerel Yönetimler	Aralık Sonu	AB Taşkın Direktifi doğrultusunda taşkın tehlike ve risklerine karşı risk yönetim planları hazırlanmasına yönelik çalışmalar başlatılacaktır.
Öncelik 55. Su ürünleri sektöründe sürdürülebilir ve rekabetçi bir üretim yapısı geliştirilecektir.			
Tedbir 123. 1380 sayılı Su Ürünleri Kanununda değişiklik çalışmaları yapılacaktır.	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (S), Avrupa Birliği Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	Aralık Sonu	Su Ürünleri Kanununda, sürdürülebilir balıkçılığın sağlanması amacıyla kaynakların korunması, kontrol hizmetlerinin etkinleştirilmesi ile kaliteli ürün temini gibi konularda düzenlemeler yapacak kanun tasarısı taslağı Başbakanlığa sevk edilecektir.
Öncelik 56. Ormancılık faaliyetlerinde, özellikle ekosistemin etkin korunması gözetilirken; yangınla mücadele ve ağaçlandırma çalışmaları sürdürülecektir.			
Tedbir 124. Ormanlarımızın yangınlar, zararlı böcek ve hastalıklar ile her türlü yasa dışı müdahalelere karşı korunmasında etkinlik artırılacak, ağaçlandırma ve erozyonla mücadele faaliyetleri sürdürülecektir.	Orman ve Su İşleri Bakanlığı (S), Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, Kooperatifler,	Aralık Sonu	Yangınlarla daha etkin mücadele amacıyla gerekli makine-teçhizat alımının yanı sıra orman yangınlarına hassas alanlardan başlamak üzere orman bakım çalışmaları yoğunlaştırılacak, yangına dirençli orman kurma ve yangın emniyet şeridi dâhil koruma faaliyetleri

	Üniversiteler, STK'lar		yaygınlaştırılacaktır. Ağaçlandırma, erozyon kontrol çalışmaları ve konuyla ilgili araştırmalar, değişen iklim koşulları gözetilerek planlanacak ve sürdürülecektir.
Tedbir 125. Çölleşme ve erozyonla mücadeleyle ilişkin bilgi altyapısı geliştirilecektir.	Orman ve Su İşleri Bakanlığı (S), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	Aralık Sonu	Çölleşme ve erozyonla mücadelede etkinliği artırmak amacıyla Ulusal Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Stratejisi hazırlanacak, izleme sistemi geliştirilecek, uygulama projeleri hazırlanacaktır.